

Nagrywamy, montujemy i realizujemy audycję radiową. Krok po kroku....

KROK 1

PRZYGOTOWANIE DO NAGRANIA

Organizacja pracy.

Radiowiec, w przeciwieństwie do filmowca ma wybór – może pracować sam albo nagrywać w zespole. Nie musicie dzielić się obowiązkami, wszędzie możecie chodzić razem – razem spotykać się z rozmówcami, razem montować dźwięk. Poza tym, co dwie głowy to nie jedna, a przy takich długich formach radiowych każdy pomysł i nowe spojrzenie się przyda.

Skąd wziąć temat na audycję?

„Tematy leżą na ulicy” - tak mówią klasycy, trzeba tylko je dojrzeć i umieć wykorzystać.

Inspiracją do stworzenia audycji radiowej może być:

- ❖ bohater - ciekawa osobowość, człowiek z pasją, niekoniecznie znany i lubiany, ale zwykły, żyjący tu i teraz. Opowieść o człowieku i jego życiu

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

sprawdza się najlepiej w reportażach. Na przykład reportaż „**Spotkania z Panem Mańkiem**” autorstwa Katarzyny Błaszczyk.

Link do reportażu: <http://www.polskieradio.pl/9/325/Artykul/1228908,Spotkania-z-Panem-Mankiem>

(Pan Maniek mieszka w Ropkach, niewielkiej wsi w Beskidzie Niskim. Zarabia na życie grając na harmonijce ustnej w Wysowej Zdrój, znanym uzdrowisku. Oprócz zdolności muzycznych bohater reportażu "Spotkania z Panem Mańkiem" ma także niezwykłą pamięć do dat).

- ❖ wydarzenie historyczne - to w przypadku audycji dokumentalnych (historycznych) - dobrą, wykorzystywaną przez dziennikarzy datą jest na przykład 1 września 1939 roku - o czasach wojny, czasach Armii Krajowej mówi wiele audycji, na przykład "**Czarny temat REGINA**" – Jolanty Rudnik z Polskiego Radia Koszalin.

Link do audycji: <http://www.polskieradio.pl/80/1007/Artykul/693369,Czarny-temat-REGINA-%E2%80%93-Jolanta-Rudnik>

(Historia Reginy Mordas-Żylińskiej, żołnierza Armii Krajowej, współpracownicy Łupaszi, odznaczonej Krzyżem Walecznych. Po wojnie kobieta podjęła współpracę ze Służbą Bezpieczeństwa).

- ❖ powieść, opowiadanie, sztuka teatralna - ich adaptacje zostają wykorzystane w słuchowiskach radiowych. Przykładem może być tutaj słuchowisko „**TRUFLE czyli Nowe przypadki księdza Grosera**” na podstawie powieści Jana Grzegorzcyka w reżyserii i adaptacji Janusza Kukuły.

Link do słuchowiska: <http://www.polskieradio.pl/17/81/Artykul/357116,TRUFLE-czyli-Nowe-przypadki-ksiedza-Grosera>

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

Jaką formę wybrać?

Oto rozwinięcie i definicje podanych wyżej form radiowych, z których będziecie korzystać:

1. **REPORTAŻ:** jest najtrudniejszym gatunkiem sztuki radiowej. Punktem wyjścia do jego powstania zawsze jest autentyczne zdarzenie i sprawdzalny zapis rzeczywistości. Reportaż charakteryzuje się wiarygodnością, głębokością przekazu, bazuje na ludzkich emocjach. Każdy reportaż oprócz swojego bohatera musi zawierać także tło dźwiękowe.

Do odsłuchania: **reportaż Magdy Skawińskiej pt. "Teatr Wykluczonych"**

link do reportażu: <http://www.polskieradio.pl/80/1007/Artykul/1171792,Wykluczeni-na-scenie>

2. **SŁUCHOWISKO:** jest nim utwór dramaturgiczny napisany specjalnie dla radia (na scenę radiową). Szczególną kategorią słuchowiska radiowego jest słuchowisko ciągłe, najczęściej powieść radiowa nadawana co kilka dni lub co tydzień w długim okresie. Do słuchowisk należą także adaptacje innych utworów literackich – dramatów teatralnych, powieści, opowiadań, a nawet poezji.

Do odsłuchania: **słuchowisko „Cięcie” Tomasza Mana**

link do słuchowiska: <http://www.polskieradio.pl/17/81/Artykul/357125,Ciecie-Tomasz-Man>

3. **AUDYCJA DOKUMENTALNA:** charakteryzuje ją jasne umiejscowienie w czasie. Zazwyczaj sytuacje w niej pokazane dzieją się chronologicznie. Audycja musi cechować się prawdą historyczną, ma wartość edukacyjną i naukową.

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

4. Do odsłuchania: Audycja „Złoty Pałac” Magdaleny Świerczyńskiej-Dolot

link do audycji: <http://radiogdansk.pl/index.php/audycje-rg/dokumenty-i-reportaze/item/11079-zloty-palac.html>

Tworzenie planu - czyli scenariusz działania, przygotowanie do nagrań.

Każda z audycji podanych w definicjach powyżej rządzi się swoimi prawami. W przypadku **reportażu** nigdy nie będziecie w stanie zaplanować nagrań, planów i scen od początku do końca, bo Wasz bohater zawsze Was czymś zaskoczy. A jeśli podczas nagrania okaże się, że Wasz bohater skrywa więcej tajemnic, że nie wszystko o nim wiecie, to cały scenariusz trzeba wtedy zmieniać.

Najlepiej zatem po prostu ułożyć sobie w głowie jakiś rozsądny początek - na przykład dobrym początkiem może być wejście do jakiejś przestrzeni - zakładu pracy, windy, sklepu - coś, co zapowiadać będzie, czym Wasz bohater się zajmuje. Możecie też zastanowić się nad ewentualnym końcem, choć i on zazwyczaj bywa zmienny - pamiętajcie, że najważniejsza jest puenta, czyli to, z czym zostawiacie słuchacza - jakieś podsumowanie, myśl przewodnia wypowiedziana przez Waszego bohatera.

Jeżeli za początek obralście trop związany z wejściem w daną przestrzeń, to końcem może być wyjście z niej - stworzycie w ten sposób tak zwaną klamrę kompozycyjną, czyli Wasz reportaż będzie spójny od początku do końca.

W przypadku **audycji dokumentalnej** dobrze jest zrobić konkretny plan. Zwłaszcza, jeśli mierzycie się z wydarzeniem historycznym, datami, osobami. Musicie zastanowić się od jakiego wydarzenia w historii chcecie zacząć i na jakim skończyć. Pamiętajcie, że audycja dokumentalna to nie książka od historii - tutaj nie trzeba rozwijać każdego wątku historycznego.

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

To Wy jesteście autorami audycji i możecie sobie pozwolić na pewną dowolność w dobieraniu wątków. Na przykład - z tematu drugiej wojny światowej - niech inspiracją do stworzenia półgodzinnej audycji będzie dla Was jeden wątek, który rozbudujecie, wykorzystując rozmówców i ciekawostki. Chronologia i sypanie datami na nic się nie zda - to jest radio - to jest dźwięk - połowa słuchaczy i tak nie zapamięta konkretnych dat, a ich nagromadzenie sprawia, że audycja staje się monotonna i nudna. Słuchacz przestaje chcieć nas słuchać, a przecież nie o to nam chodzi :)

Zatem - napiszcie sobie plan - od czego wychodzicie i na czym kończycie. Na tej podstawie dobierajcie rozmówców - ekspertów, historyków, ale też świadków historii, którzy sprawdzają się najlepiej, bo historia przez nich przekazywana jest tą, którą przeżyli naprawdę. Pojawiają się więc emocje, refleksje i wspomnienia, które ubogacają naszą audycję.

Jak szukać rozmówców?

Na to już nie ma recepty. Najszybciej można trafić na ekspertów - historyków, znawców rozmaitych tematów, od nich aż roi się w Internecie. Najtrudniej znaleźć świadków historii - tutaj każdy dziennikarz ma swoje źródła, dobrym źródłem są też instytucje, które zajmują się historią, na przykład Instytut Pamięci Narodowej, który dysponuje wieloma kontaktami do osób, które przeżyły rozmaite wydarzenia. W przypadku reportażu sytuacja wygląda podobnie – trzeba mieć oczy i uszy szeroko otwarte, a obok żadnej ludzkiej opowieści nie przejdziemy obojętnie.

Czym nagrywać?

Potrzebny Wam będzie **dyktafon cyfrowy**, z kartą SD, możliwością wielogodzinnego nagrywania dźwięku, wejściem słuchawkowym i mikrofonowym. Dźwięk może być zapisywany w formacie wav lub mp3.

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

Najważniejszy jest mikrofon. Do zwykłych nagrań reporterskich - szybkich, podczas których nagrywamy jedną, najwyżej dwie osoby, mówiące wprost do mikrofonu, jest **mikrofon dynamiczny**, czyli tak zwany kierunkowy.

Wy natomiast, jako, że nagrywacie audycję - potrzebujecie wspiąć się poziom wyżej. Z mikrofonu dynamicznego przechodzimy zatem na **mikrofon stereofoniczny**, czyli - jak sama nazwa wskazuje - nagrywający dźwięk stereo - wielokanałowo. Niektóre dyktafony mają od razu wbudowany taki mikrofon, z podziałem na kanał lewy i prawy. W innych potrzebne jest podłączenie mikrofonu. Zaletą mikrofonu stereofonicznego jest możliwość nagrywania nie tylko osób mówiących na pierwszym planie, ale także planu drugiego, trzeciego i każdego kolejnego, słyszalnego zarówno dla ucha, jak i dla mikrofonu.

Pamiętajcie, że **tło jest BARDZO WAŻNE** w formach radiowych. Dzięki niemu audycje nabierają koloru i stają się doskonałe do słuchania, bo po prostu ciekawe.

Koniecznym zadaniem jest zadbać o to, aby mieć na uszach **duże słuchawki (nauszne)** - nie te tak zwane pchełki, które wkłada się do ucha, ale takie, które obejmują całe ucho tak, że w momencie nagrywania jesteśmy w stanie „wysłyszeć” każdy, nawet najbardziej cichy dźwięk, jesteśmy zatem w całości skoncentrowani na nagraniu.

W jakich warunkach nagrywać?

Jeżeli chodzi o warunki atmosferyczne - w każdym. **Nie bójcie się burzy, deszczu, może ewentualnie unikajcie wiatru**, bo może powodować zbyt duże szumy w nagraniu.

Pamiętajcie, że każdy deszcz, czy burza budują dodatkowo atmosferę. Jeżeli nagrywamy audycję o morzu, o piratach, czy marynarzach, dobrze jest nagrywać ją na statku, na plaży, gdzieś, gdzie jest możliwość nagrania oryginalnego, naturalnego dźwięku tła.

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

Pamiętajcie o przestrzeni. Żadna audycja, czy reportaż nie może powstawać w zamkniętym pomieszczeniu, chyba, że jest to dom, czy mieszkanie głównego bohatera, albo tę wybraną przestrzeń jesteście w stanie inaczej uzasadnić.

Radio to teatr wyobraźni, teatr żywy - za każdym razem trzeba mieć to na uwadze.

Jeżeli nagrywamy nauczyciela - dobrze jest nagrywać go w środowisku jego pracy, czyli w szkole, jeśli lekarza, to w szpitalu, gdzie działa aparatura, możemy z nim się przejść po korytarzu, gdzie raz na jakiś czas zaczepi go ktoś z personelu - nie martwcie się, jeśli ktoś Wam właśnie w ten sposób przeszkodzi, potraktujcie to jako dobrą monetę i wykorzystajcie w reportażu. To też nadaje wiarygodności i naturalności.

Jeśli możecie, oprócz wspomnianego na początku wiatru, **unikajcie echa** - przestrzeni, które odbijają dźwięk, **unikajcie też buczenia i huczenia** - są to najczęściej dźwięki nieemisyjne, nie nadające się na antenę. Jest jednak jeden wyjątek od tego założenia: jeśli nagrywacie na przykład robotnika, albo stoczniozwa w ich naturalnym otoczeniu, to oczywiście każde buczenie czy huczenie spowodowane dźwiękiem wydawanym przez maszyny, jest zasadne.

KROK 2

NAGRYWAMY

Przygotowani merytorycznie i technicznie do nagrań, **udajemy się w teren**. Musimy zdecydować, gdzie nagrywamy daną osobę.

Najlepiej nagrywać każdego rozmówcę osobno - wtedy możemy pozwolić sobie na kameralną, intymną wręcz rozmowę. Możemy być pewni, że takie spotkanie zaowocuje wyznaniem, emocjami, pod warunkiem oczywiście, że rozmówca nam zaufa i będzie chciał się przed nami otworzyć.

Jeśli tak będzie - postarajcie się nie przerywać, nie wtrącać za dużo, oczywiście, jeśli rozmówca wyjątkowo odbiega od zadanego tematu, to wtedy

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

należy delikatnie sprowadzić go na prawidłowy tor. **Bądźcie uważni!** Czasami w tych dygresjach też może pojawić się coś, co Was zainteresuje i co będziecie chcieli wykorzystać w audycji czy reportażu.

Pamiętajcie, że rozmówca zaufa Wam tylko wtedy, jeśli nie będziecie natarczywi, szybcy, niedyskretni i atakujący. Weźcie pod uwagę, że mikrofon i dyktafon jest tremującą sprawą, zatem swoim zachowaniem musimy sprawić, że rozmówca zapomni o ich istnieniu.

Jak już nagrać wszystkich rozmówców, **postarajcie się nagrać dźwięki tła osobno** - jeśli nagrywacie w domu u swojego bohatera, to poszukajcie dźwięków, odgłosów tego domu - może być zmywanie naczyń, włączanie bądź wyłączenie telewizora. Ważne, żeby odgłosy te były spójne i pasowały do całości nagrania.

KROK 3

MONTUJEMY

Do montażu dźwięku potrzebujecie odpowiedniego programu. Kilka takich jest dostępnych bezpłatnie, bez licencji w sieci, jak na przykład znany Wam być może program AudaCity. Macie na nim możliwość montażu na kilku ścieżkach równocześnie.

Przed montażem ważne, abyście spisali na kartce to, co chcecie wykorzystać, żeby sobie ułatwić pracę. Pewnym jest, że wrócicie z nagrań z kilkugodzinnym dźwiękiem, a przecież całość trzeba znacznie skrócić - do 30 minut. To nie lada wyzwanie (? Chyba „gratka” tu nie za bardzo pasuje...). Dlatego na tym etapie dobrze jest rozpisać sobie scenariusz montowania.

Trzeba więc określić, jak ma się zaczynać nasza opowieść, gdzie ma być punkt kulminacyjny, jakie będą wątki poboczne i czym całość będzie się kończyć.

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl

Jeśli stworzymy sobie taki scenariusz - montaż nie będzie dla nas już tak czasochłonny.

Pomyślcie, jak utrzymać uwagę odbiorcy - jakimi środkami się posiłkować - zwroty akcji, może odpowiednio dobrana muzyka? Słuchacz nie jest w stanie w pełni skupić się na trzydziestominutowej rozmowie - tam musi się coś dziać!

KROK 4

REALIZUJEMY

To jest właśnie ten ostatni moment, w którym obok nas pojawia się kolejna bardzo ważna osoba - realizator - mistrz dźwięku. To z nim uzgadniamy, który fragment dźwięku ma być ciszej, który głośniejszy, gdzie ewentualnie trzeba komuś zmienić głos (niektórzy chcą pozostać anonimowi).

Realizator jest także w stanie podłożyć dźwięk tła, który nie został przez nas nagrany, a który znajduje się w radiowej bazie - na przykład dźwięki maszyn, domowe odgłosy, odgłosy zwierząt. Pamiętajcie jednak, że takie dźwięki wzięte z bazy nigdy nie wygrają z dźwiękami nagrami przez Was w konkretnej przestrzeni.

Radio to pasja, radio to teatr - nie bójcie się wykorzystać potęgi swojej wyobraźni!

Powodzenia!

Opracowała: Magdalena Świerczyńska-Dolot

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

PolskieRadio.pl

Materiał powstał w ramach obchodów Roku Jana Nowaka-Jeziorańskiego przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności.
www.jezioranski.org

Patronem akcji jest Polskie Radio oraz Portal polskieradio.pl